

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

A Study the Factors Enhancing the Performance of Village Health Volunteers in the Prevention and Surveillance of the Coronavirus Disease 2019 in the Lower Northern Provinces 1

นริศรา บำยฤทธิ์,

ภาสกร ดอกจันทร์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Narissara Bumyut,

Phasakorn Dokchan and kampanart Wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nampanzab@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 15 ประกอบด้วย ผู้บริหารนโยบายระดับจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และแกนนำชุมชน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.94$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านอารมณ์ และ

* วันรับบทความ : 14 สิงหาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2566; วันตอบรับบทความ : 29 สิงหาคม 2566

Received: August 14, 2023; Revised: August 28, 2023; Accepted: August 29, 2023

ความรู้สึกรู้สึก ($\bar{x}=3.97$) ด้านการประเมินคุณค่า ($\bar{x}=3.97$) ด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x}=3.95$) และด้านทรัพยากร ($\bar{x}=3.90$)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร

3. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 พบว่าต้องดำเนินการดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. 2) ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และ 3) ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ

คำสำคัญ : อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019; ภาคเหนือตอนล่าง 1

Abstracts

The objectives of this research were to study: 1. The operational status of village health volunteers in the prevention and surveillance of Coronavirus Disease 2019 in the lower northern province of Thailand 1; The Operations of Village Health Volunteers in Prevention and Surveillance of Coronavirus Disease 2019 in the Lower Northern Province 1 3. Guidelines for Promotion of Operations of Village Health Volunteers in Disease Prevention and Surveillance Coronavirus disease 2019 in the lower northern province 1, which is a quantitative and qualitative research. In quantitative research, the researcher used a sample size determined by the ready-made formula of "Taro Yamane" at a total of 400 people. The tools used for data collection were questionnaires, using descriptive statistics to find the frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics for t-test and F-test One-Way ANOVA for qualitative research. The researcher used 10 interviews with key informants. The results concluded that

1. Factors affecting the operation of village health volunteers in the prevention and surveillance of the corona virus 2019 in terms of social support factors. The average is at a high level. Motivation Factors The average is at a high level. and the perception factor about the coronavirus disease 2019 was at a high average level

2. The results of the correlation analysis found that Social support factors were correlated at a high level. ($r = .845^{**}$) Awareness about Coronavirus Disease 2019 had a moderate relationship ($r = .458^{**}$) Moderate ($r = .513^{**}$)

3. Guidelines for promoting the operation of village health volunteers in the prevention and surveillance of Coronavirus Disease 2019 in the Lower Northern Province 1 is that there should be a policy that encourages village health volunteers to able to take care of themselves and be dependent on family members and people in the community In order to create a strong defense in surveillance and control of the spread of the Coronavirus Disease 2019 and other communicable diseases in a sustainable future

Keywords: Village Health Volunteers in the Prevention; Coronavirus Disease 2019; Lower Northern Provinces 1

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในภาคกลางของประเทศจีน โดยสำนักงานสาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ได้ออกประกาศเป็นทางการว่าพบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาดอาหารทะเลที่เมืองอู่ฮั่น โดยสาเหตุที่เป็นไปได้มากที่สุดในการติดต่อสู่คน คือการสัมผัสกับเนื้อสัตว์ประเภทต่างๆ ที่วางขายในตลาด และเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น จึงทำให้การระบาดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก หลังจากพบการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ออกมาระบุว่าไวรัสชนิดดังกล่าวคือ SAR-CoV-2 เรียกว่า COVID-19 ย่อมาจาก corona virus disease 2019 ตามการประกาศอย่างเป็นทางการที่ใช้เป็นชื่อเรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ขององค์การอนามัยโลก และพบการแพร่เชื้อจากคนสู่คนผ่านละอองฝอยขนาดเล็ก ทำให้องค์การอนามัยโลกประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ได้ระบาดไปทั่วโลก สำหรับประเทศไทย โดยกรมควบคุมโรคได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินเพื่อตอบโต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเริ่มคัดกรองหาผู้ติดเชื้อที่ช่องทางเข้าออกประเทศ และพบผู้ติดเชื้อรายแรกเป็นนักท่องเที่ยวจากจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทย และในระยะต่อมาจำนวนผู้ป่วยได้เพิ่มขึ้นต่อเนื่องอย่างช้าๆ ทั้งผู้ป่วยที่เดินทางมาจากต่างประเทศ และผู้ป่วยที่ติดเชื้อภายในประเทศ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายลำดับที่ 14 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่ออันตราย ในระยะต่อมาได้พบการแพร่ระบาดใหญ่ โดยเป็นการติดเชื้อเป็นกลุ่มก้อน (Cluster) คือการแพร่ระบาดในสนามมวย และสถานบันเทิงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มคนจำนวนมากและมีความแออัด ประกอบกับในระยะดังกล่าวมีการประกาศปิดเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรออกไปยังจังหวัดต่างๆ ทำให้ผู้สัมผัสเชื้อกระจายออกไปยังต่างจังหวัดจนทำให้ยอดผู้ติดเชื้อของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

องค์การอนามัยโลก (WHO) ประจำประเทศไทย ออกมากล่าวชื่นชมโดยระบุว่าประเทศไทยนั้นมีระบบการดูแลสุขภาพถึงระดับครบครัน คือ มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. กว่า 1,040,000 คน เป็นผู้ที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวและช่วยดูแลประชาชนถึงในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี ทำให้การคัดกรองกลุ่มเสี่ยงเพื่อเข้าสู่ระบบรักษาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทย และองค์กรด้านสาธารณสุขระดับโลกได้รายงานให้คนทั่วโลกรับทราบ แสดงถึงศักยภาพด้าน

สาธารณสุข และเป็นตัวอย่างให้กับหลายประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางการควบคุมโรค จากการคัดกรอง เฝ้าระวัง เคาะประตูบ้าน สู่การเป็นผู้สื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องวัคซีน โควิด-19 โดยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการพร้อมกันทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 โดยบทบาทสำคัญของ อสม. การดำเนินการตามมาตรการของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เพื่อป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 รวมทั้งการให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการฉีดวัคซีนโควิด-19 และคัดกรองกลุ่มเสี่ยง การเชิญชวนประชาชนลงทะเบียน "หมอพร้อม" และติดตามอาการข้างเคียงจากการฉีดวัคซีน เข็มที่ 1 และ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวนทั้งหมด 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกลุ่มพื้นที่หนึ่งที่ได้มีการกำหนดมาตรการรูปแบบการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19 โดยมีศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคโควิด-19 (ศปก.) ประจำแต่ละจังหวัดทำหน้าที่รับผิดชอบกำกับดูแลตามมาตรการป้องกันโรคที่ทางราชการกำหนด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันโรค ครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วยการทำความสะอาดในบริเวณสถานที่ให้บริการประชาชน การสวมหน้ากากอนามัย และมีจุดบริการล้างมือ การเว้นระยะห่าง การคัดกรองอาการ การป้องกันโรคสำหรับผู้ให้บริการ การป้องกันการชุมนุม การลดเวลาการทำกิจกรรม การใช้แอปพลิเคชันติดตามตัวและอื่นๆ ซึ่งการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค COVID-19 ครอบคลุมถึงระดับชุมชนด้วย โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้นำหน้าหน้าในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ตามกรอบแนวทางมาตรการที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาและความสำคัญของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เพื่อต้องการทราบว่าสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 นั้นเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคด้านใดบ้างที่มีผลต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษาที่ได้รับมาถอดบทเรียนและสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมตามบริบทของการดำเนินงานในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

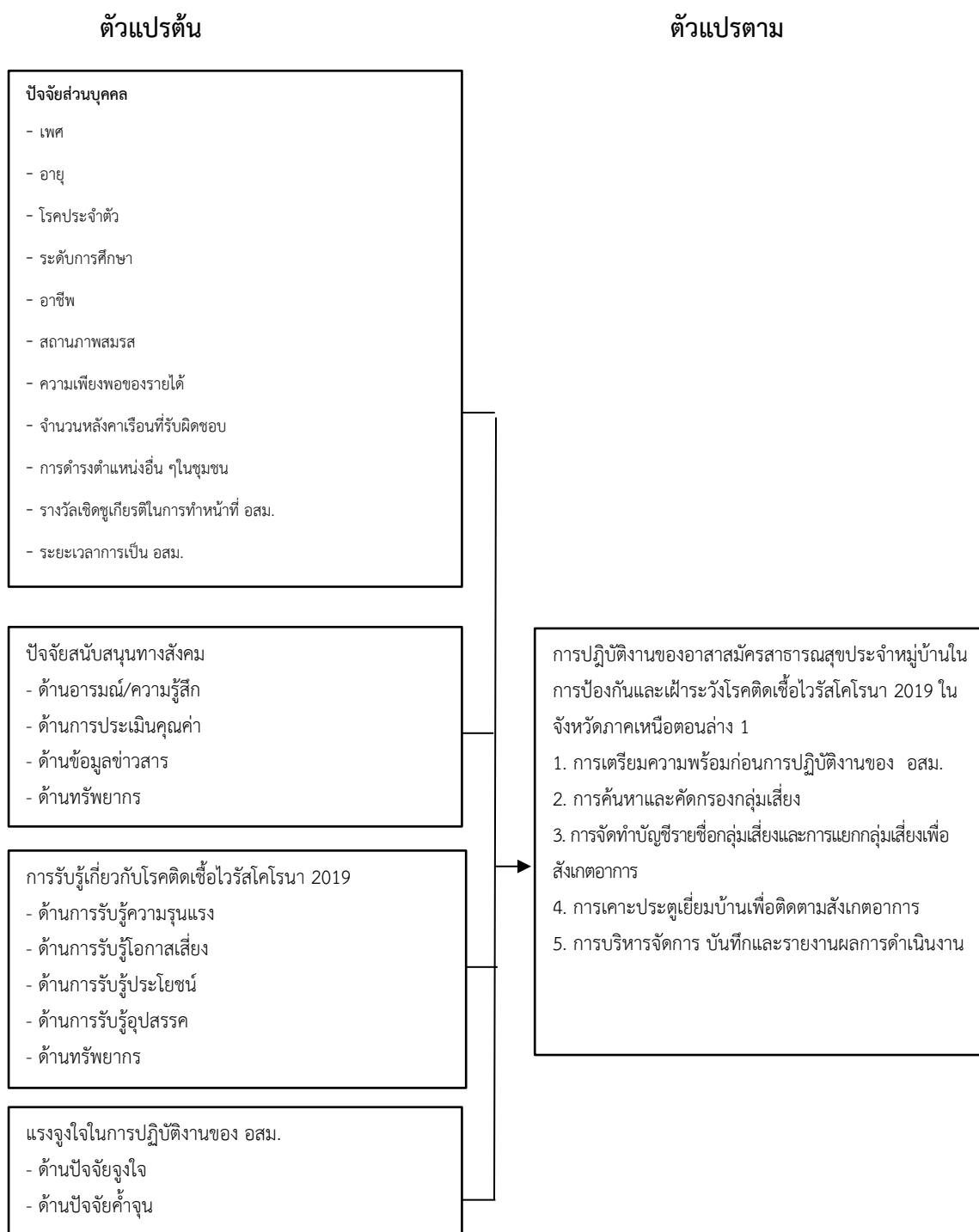
1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 คือ ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 7,796 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดจากการใช้สูตรสำเร็จของ Taro Yamane ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ส่วนผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 15 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหารนโยบายระดับจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และแกนนำชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม สภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์นำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.985$, S.D. = .318) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.041$, S.D. = .513) รองลงมาคือการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.996$, S.D. = .598) การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.953$, S.D. = .627) และการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.950$, S.D. = .390) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยด้านการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านปัจจัยสนับสนุนทางสังคม ทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.949$, S.D. = .464) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านทรัพยากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.955$, S.D. = .634) รองลงมาคือด้านการประเมินคุณค่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.970$, S.D. = .597) กับด้านอารมณ์ / ความรู้สึก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.970$, S.D. = .460) และด้านข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.901$, S.D. = .659) ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งหมด 4 ด้าน ผลการวิจัย พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.579$, S.D. = .475) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการรับรู้ความรุนแรง อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.899$, S.D. = .599) รองลงมาคือด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยง อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.885$, S.D. = .634) ด้านการรับรู้ประโยชน์ อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.780$, S.D. = .733) และด้านการรับรู้อุปสรรค อยู่ในระดับไม่แน่ใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.751$, S.D. = .357) ตามลำดับ

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. ทั้งหมด 2 ด้าน ผลการวิจัย พบว่า

ด้านปัจจัยจูงใจ

พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. ด้านปัจจัยจูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.880$, S.D. = .703) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านมีส่วนช่วยให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.917$, S.D. = .826) รองลงมาคือท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.915$, S.D. = .883) การดำเนินงานเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนเป็นงานที่ท่านสนใจแม้จะไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.860$, S.D. = .852) และการดำเนินงานด้านสุขภาพทำให้ท่านเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านในชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.827$, S.D. = .830) ตามลำดับ

ด้านปัจจัยค้ำจุน

พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. ด้านปัจจัยค้ำจุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.858$, S.D. = .635) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ท่านได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.950$, S.D. = .780) รองลงมาคือท่านได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้าสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.880$, S.D. = .756) กระทรวงสาธารณสุขดำเนินงานด้านนโยบาย การบริหารจัดการและการกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ อสม. ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.857$, S.D. = .805) และท่านมีความรู้สึภาคภูมิใจและมีความสุขกับการทำหน้าที่ในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของท่าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.745$, S.D. = .813) ตามลำดับ

3. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. 2) การค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง 3) การจัดทำบัญชีรายชื่อ

กลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ และ 4) การเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ โดยมีแนวทางการดำเนินงานแต่ละด้านดังนี้

3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม.

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. อันดับแรกคือการป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของ อสม. โดยการกินร้อน ซ่อนกลาง ล้างมือ สวมหน้ากากอนามัยที่ถูกต้อง และหมั่นสำรวจสุขภาพตนเองก่อนเข้าไปปฏิบัติงานการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 ในชุมชน นอกจากนี้ อสม. ควรทำความเข้าใจและติดตามการทำงานเฝ้าระวังป้องกันโรคโควิด-19 ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งก่อนลงปฏิบัติงาน อสม. ควรได้รับความรู้จากการอบรมและหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่ออินเทอร์เน็ต การรับฟังข่าวสารจากแหล่งข่าวต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมด้านความรู้ เพื่อให้เกิดการวางแผนในการกำหนดวิธีการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนวิเคราะห์มาตรการในการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เสมอ

3.2 ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง

อสม. ควรดำเนินการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงที่เดินทางเข้าออกในพื้นที่ ร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตรวจคัดกรองโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เปรียบเสมือนเป็นด่านหน้าก่อนเข้าสู่หมู่บ้าน มีการจัดเวรตรวจตรา คอยสอดส่องค้นหา เฝ้าระวัง การค้นหากลุ่มเสี่ยง เพื่อให้ อสม. มีความรู้และทักษะในการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และส่งเสริมให้ประชาชนกักตัวที่บ้าน 14 วัน รวมถึงการติดตามเฝ้าสังเกตอาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะผลักดันให้ อสม. เป็นปราการสำคัญในระดับหมู่บ้านที่สามารถช่วยบุคลากรสาธารณสุขช่วยแก้ปัญหาในเรื่องความขาดแคลนบุคลากรสาธารณสุขในการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงในชุมชน โดย อสม. แต่ละพื้นที่ใช้วิธีการคัดกรองที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไปเพื่อให้เกิดการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค และส่งเสริมความรู้ให้กับคนในชุมชนและสนับสนุนการวางแผนการดูแลประชาชนในชุมชน รวมถึงคนที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มไม่มีอาการ ซึ่งทำให้กลุ่มคนในชุมชนมีความเสี่ยงลดน้อยลง นอกจากนี้หน่วยงานสาธารณสุขควรให้การศึกษาและข้อมูลเบื้องต้นแก่ อสม. เกี่ยวกับที่มาของโรครวมถึงวิธีการป้องกันและเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างสม่ำเสมอตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และกำชับให้ อสม. สำรวจสุขภาพตนเองก่อนไปปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความพร้อมในการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และสามารถปฏิบัติงานเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ

การจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงนั้น อสม. ควรมีช่องทางการรับรู้รายชื่อผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงที่มีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วยการคัดกรองที่ด่านชุมชน การรับแจ้งจากเจ้าบ้านหรือญาติ ผู้นำชุมชน เพื่อนบ้านและผู้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและ

ดำเนินการค้นหา เพื่อเฝ้าระวังและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงอย่างเป็นปัจจุบันทุกวัน กลุ่มเสี่ยงที่เข้ามาในหมู่บ้าน/ชุมชน อสม. ควรแยกเป็นกลุ่มสัมผัสเสี่ยงสูง กลุ่มสัมผัสเสี่ยงต่ำและกลุ่มเสี่ยงที่มีอาการบ่งชี้ตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด หากพบว่ากลุ่มเสี่ยงมีอาการผิดปกติ ให้ส่งรายชื่อต่อไปตามระบบ พร้อมให้คำแนะนำและติดตาม โดยเฝ้าสังเกตอาการตามประกาศ พรบ.โรคติดต่อจังหวัด ณ เวลานั้น ๆ นอกจากนี้ อสม. ควรมีการจัดเวรยามเฝ้าผู้ที่เป็กลุ่มเสี่ยง ณ สถานที่กักตัวในชุมชน ซึ่งการเสียสละเวลาของ อสม. ในการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการนี้ จะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานเฝ้าระวังและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของ อสม. ดังนั้นทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจึงควรมีการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับการจัดเก็บบันทึกข้อมูลการเข้าออกพื้นที่ของกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแยกผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ให้กักตัวอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อสังเกตอาการเป็นเวลา 14 วันตามขั้นตอนปฏิบัติในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้ง อสม. ต้องคำนึงถึงการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเข้มงวดด้วย

3.4 ด้านการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ

การเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการโควิด-19 ให้ครบ 14 วัน อสม. ควรมีการซักประวัติ สอบถามอาการ วัดไข้และให้ความรู้การปฏิบัติตนตามมาตรการ และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 ในชุมชน มีการจัดบริการเชิงรุกในชุมชนเพื่อป้องกันโรคโควิด-19 เช่น การส่งยาที่บ้าน การเยี่ยมบ้านและกิจกรรมอื่นๆ รวมทั้งมีการสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน อสม. ควรให้ความรู้การปฏิบัติตนให้กับประชาชนโดยเน้นการใช้ชีวิตวิถีใหม่ มีการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วย ทั้งด้านการสร้างการรับรู้การตระหนักถึงความเสี่ยงโดยการสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ ในระบบสุขภาพ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการดูแลผู้ป่วย โควิด-19 เป็น 3 ประเภท ตามสีไฟจราจร คือ เขียว แดง เหลือง ภายใต้พื้นฐานความต้องการเร่งด่วนของการดูแล สำหรับผู้ป่วยที่ไม่มีภาวะเร่งด่วนมีอาการสงสัย เช่น มีไข้ เจ็บคอ สามารถรับบริการปรึกษาจากบุคลากรสาธารณสุขผ่านทางโทรศัพท์ กรณีผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด-19 ที่เข้าสู่ระบบการรักษาต้องเน้นความปลอดภัยของผู้ป่วย และป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อตามหลักการเว้นระยะห่าง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบการดูแลผู้ป่วยโควิด-19 ในประเทศไทยของ อสม. ที่ชัดเจน นอกจากนี้ควรมีรูปแบบ คู่มือ หรือแนวทางการให้ความรู้สำหรับ อสม. ที่เข้าใจง่าย ดังนั้น อสม. จึงควรมีการจัดบริการเชิงรุกเพื่อดูแลกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน เช่น การส่งยาให้ผู้ป่วยที่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ อสม. ที่เข้าเยี่ยมเยียนสังเกตอาการเสี่ยงควรให้ความรู้แก่ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกี่ยวกับวิธีการดูแลตนเองระหว่างการกักตัวและการรักษา และให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถสังเกตอาการของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เบื้องต้นได้ด้วยตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

1.การศึกษาสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัย ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. 2) ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง 3) ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ และ 4) ด้านการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม.

ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อติดตามผู้ที่มีภาวะเป็นกลุ่มเสี่ยงในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ (2564) ที่ศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. มีการวางแผนในการกำหนดวิธีการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนวิเคราะห์มาตรการในการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เสมอ

1.2 ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง

ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานสาธารณสุขได้ให้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับที่มาของโรครวมถึงวิธีการป้องกันและเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับ อสม. อย่างสม่ำเสมอ และกำชับให้ อสม. สืบหาสุขภาพตนเองก่อนไปปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความพร้อมในการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และสามารถสอบถามประวัติการเจ็บป่วยและสังเกตอาการเบื้องต้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ , นกษา สิงหวิธธรรม และนพพร คำแสงสวัสดิ์ (2563) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรุนแรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย พบว่า อสม. ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดำเนินการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงเพื่อดำเนินการป้องกัน ควบคุมและแก้ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ

ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. และทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับมีการจัดเก็บบันทึกข้อมูลการเข้าออกพื้นที่ของกล่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง และยังสามารถแยกผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ให้กักตัวอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ตามขั้นตอนปฏิบัติในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา ชินบุตร (2564) ที่ศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า อสม. มีการจัดเก็บบันทึกข้อมูลการเข้าออกพื้นที่ รวมถึงดำเนินการแยกกลุ่มเสี่ยงและให้คำแนะนำในการกักตัวที่บ้านหรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อสังเกตอาการ 14 วัน

1.4 ด้านการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ

ผลการพบว่าสภาพการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. มีการจัดบริการเชิงรุกเพื่อดูแลกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน เช่น การส่งยาให้ผู้ป่วยที่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ อสม. ยังได้เข้าเยี่ยมเยียนและให้ความรู้แก่ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกี่ยวกับวิธีการดูแลตนเองระหว่างการกักตัวและการรักษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร เนาส์สุวรรณ, นภชา สิงห์วีธรรม, นวรัตน์ ไวมภู และกชกร ฉายากุล (2563) ที่ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย (2563) พบว่า อสม. มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการสังเกตอาการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทั้งหมด 3 ด้านประกอบด้วยปัจจัยสนับสนุนทางสังคม การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอสม.

2.1 ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านปัจจัยสนับสนุนทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นจุดผลักดันให้ อสม.

โดยส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและคนในครอบครัว อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยสาธารณสุขในชุมชนด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านทรัพยากร ประกอบกับได้รับความรู้และวิธีการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ให้กับคนในชุมชน ทำให้ อสม. เกิดความรู้ภูมิใจที่ได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ อสม. จากหมู่บ้านพี่น้องและบุคคลในครอบครัว และได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ อสม. จากเพื่อนร่วมงานและผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ทำให้ อสม. ได้รับคำชมและการยกย่องเชิดชูเกียรติในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท เสียสละและมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ วงษ์ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับสูง เนื่องมาจากครอบครัว เพื่อน ชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีส่วนในการกระตุ้นให้ อสม. มีพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ อสม. เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่น

2.2 การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. ดำเนินการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง ทำให้ อสม. ได้เรียนรู้ถึงความอันตรายและความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีต่อชีวิต รวมถึงการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังเป็นกลุ่มคนที่มีโอกาสเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากกว่ากลุ่มอื่น หรือแม้บุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ย่อมมีโอกาสติดเชื้อทุกคน นอกจากนี้ผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศหรือพื้นที่เสี่ยง ถือเป็นบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ อสม. ต้องเรียนรู้วิธีการป้องกันโรค เช่น การรับประทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ การใส่หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทุกครั้งและการหลีกเลี่ยงไปในสถานที่แออัดและรักษาระยะห่าง 1-2 เมตร เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวุฒิ เอี่ยมบุญ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด-19 อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า อสม. มีการรับรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด-19 สำหรับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่เสมอ ส่งผลให้ อสม. ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง จึงทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้ในระดับสูง

2.3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม.

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานด้านสุขภาพแม้จะไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของ อสม. แต่ส่งผลให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและชาวบ้านในชุมชน เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้าสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน อีกทั้งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านการปฏิบัติงาน และได้รับค่าตอบแทนรวมถึงสวัสดิการที่เหมาะสม ทำให้ อสม. ส่วนใหญ่รู้สึกมีส่วนร่วมให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย ศิริวรวัจน์ชัย (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของ อสม. ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด 19 อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า แรงจูงใจของ อสม. ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด 19 โดยรวมอยู่ในระดับสูง เนื่องจาก อสม. มีปัจจัยสนับสนุนที่เพียงพอ มีการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของ อสม. ให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน อีกทั้งหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่กำกับดูแล อสม. ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้ อสม. เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ทั้งหมด 4 ด้านมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานของ อสม.

อสม. ควรมีการวางแผนในการกำหนดวิธีการดำเนินการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลอดจนวิเคราะห์มาตรการในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการป้องกันการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เสมอ

ด้านการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง

หน่วยงานสาธารณสุขควรให้การศึกษาและข้อมูลเบื้องต้นแก่ อสม. เกี่ยวกับที่มาของโรค รวมถึงวิธีการป้องกันและเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างสม่ำเสมอ และกำชับให้ อสม. สำนวณสุขภาพตนเองก่อนไปปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความพร้อมในการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และสามารถประวัติการเจ็บป่วยและสังเกตอาการเบื้องต้นได้

ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงและการแยกกลุ่มเสี่ยงเพื่อสังเกตอาการ

ทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีการจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประกอบกับการจัดเก็บบันทึกข้อมูลการเข้าออกพื้นที่ของกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง และยังสามารถแยกผู้ติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ให้กักตัวอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อสังเกตอาการเป็นเวลา 14 วันตามขั้นตอนปฏิบัติในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ด้านการเคาะประตูเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสังเกตอาการ

อสม. ควรมีการจัดบริการเชิงรุกเพื่อดูแลกลุ่มเสี่ยงและผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน เช่น การส่งยาให้ผู้ป่วยที่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ อสม. ยังได้เข้าเยี่ยมเยียนและให้ความรู้แก่ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกี่ยวกับวิธีการดูแลตนเองระหว่างการกักตัวและการรักษา มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการสังเกตอาการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการนำนโยบายด้านการส่งเสริมและการป้องกันโรคติดต่อของ อสม. ไปปฏิบัติ เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคติดต่อ ตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ปฏิบัติงานตามบทบาท อสม. ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคติดต่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2.3 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคในชุมชน และสามารถนำผลการศึกษามาใช้ในการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2564). แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา Covid-19 ในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- กิตติพร เนาว์สุวรรณ , นกษา สิงห์วีระธรรม และนพพร ดำแสงสวัสดิ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ ความรุนแรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย. *วารสารสถาบัน บำราศนราดรุณ*. 14 (2), 25-36.
- กิตติพร เนาว์สุวรรณ, นกษา สิงห์วีระธรรม, นวรัตน์ ไชยมภู และกชกร ฉายากุล. (2563). ความสำเร็จในการ ดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์*. 12 (3), 195-212.
- เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 4 (1), 44.-58.
- วิทยา ชินบุตร, และนภัทร ภักดีศรีวิชัย. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ใน การป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมือง สุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (2), 302-303.
- วิชัย ศิริวรรณชัย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของ อสม. ในการเฝ้าระวังและป้องกัน โรคโควิด 19 อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. *มหาราชนครศรีธรรมราชเวชสาร*. 4 (2), 63-75.
- สุภาภรณ์ วงธิ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต (สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์). คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- สรุจณี เอี่ยมนัย. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด-19 อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย. *วารสารสาธารณสุขและ สุขภาพศึกษา*. 1 (2), 75-90.